

Handläggare
Anna Palén
Telefon: 08 508 15 029**Till**
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2023-04-27

Remiss av Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem

Svar på remiss från kommunstyrelsen i Stockholms kommun
dnr KS 2023/141

Förvaltningens förslag till beslut

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Sammanfattning

Stockholms stads nuvarande riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem har uppdaterats och reviderats av socialförvaltningen tillsammans med juridiska avdelningen på stadsledningskontoret. En arbetsgrupp bestående av representanter från sju av stadens vuxen-/missbruksenheter har också ingått i arbetet med framtagandet av förslaget till de reviderade riktlinjerna.

Riktlinjerna syftar till att säkerställa rättssäkerhet och likställighet i staden. De vänder sig till chefer och socialsekreterare och ska ge stöd och vägledning i arbetet.

Förvaltningen är en av de stadsdelar som har haft representation i arbetsgruppen som ingått i arbetet med framtagandet av de reviderade riktlinjerna. Förvaltningen har under arbetets gång därmed löpande haft möjlighet att påverka innehållet och strukturen på det förslag som nu skickats på remiss.

I de reviderade riktlinjerna har namnet ändrats från Riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem till Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem.

Dispositionen har ändrats och nya avsnitt har lagts till. Utifrån ändringar i lagstiftning har även texter uppdaterats.

Förvaltningen anser att det har varit högst aktuellt att revidera och uppdatera de nuvarande riktlinjerna vuxna med missbruks-/beroendeproblem och ställer sig positiv till förslaget.

Bakgrund

Stockholms stads nuvarande riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem antogs av kommunfullmäktige 2011-10-17 och uppdaterades 2013-06-12. Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från stadens socialtjänst till personer med missbruk och beroende. Riktlinjerna ska ge chefer och handläggare stöd och vägledning i arbetet och utgår från relevant lagstiftning som berör missbruksområdet.

År 2018 genomfördes en lagändring av socialtjänstlagen (SoL) som innebar att även missbruk om spel om pengar ingår i socialtjänstlagen (SoL). Med anledning av bland annat detta tillägg och ändringar i förvaltningslagen (2017:900), FL, har behov av revidering och uppdatering av riktlinjerna uppmärksammats. För likställighet med formulering av riktlinjer inom övriga verksamhetsområden har även behov av revidering av namnet på riktlinjerna uppmärksammats.

Socialförvaltningen har tillsammans med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen uppdaterat och reviderat riktlinjerna. En arbetsgrupp bestående av representanter från sju av stadens vuxen-/missbruksenheter har också ingått i arbetet med framtagandet av de reviderade riktlinjerna.

Kommunstyrelsen har överlämnat remiss till Skarpnäcks stadsdelsnämnd gällande de reviderade riktlinjerna för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 2 maj 2023.

Övriga remissinsatser är stadsledningskontoret och samtliga stadsdelsförvaltningar i staden.

Ärendet

De reviderade riktlinjerna för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning av insatser enligt SoL till vuxna personer med missbruks- och beroendeproblematik. Anvisningar rörande handläggning av ärenden enligt *lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall*, LVM, och *lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*, LVU, har staden separata riktlinjer för.

Riktlinjerna syftar till att säkerställa rättssäkerhet och likställighet i staden. De vänder sig till chefer och socialsekreterare och ska ge stöd och vägledning i arbetet.

Skillnader mot nuvarande riktlinjer

- Riktlinjernas rubrik har ändrats från *Riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem* till *Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem*.
- Rutor med hänvisningar där det går att läsa mer om aktuellt område har genomgående lagts till i riktlinjerna.
- Avsnitten *Förord* och *Inledning* har bakats ihop och uppdaterats i avsnittet *Inledning*. I avsnittet har även information om ansvarsfördelning inom staden och samverkan lagts till.
- I avsnittet *Lagstiftning* har texterna om SoL, LVM, *lagen* (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, Lex Sarah och *offentlighets- och sekretesslagen* (2009:400), OSL, uppdaterats.

Text om LVU och *lagen* (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård, LUS, och samordnad individuell plan (SIP) har lagts till.

- Avsnittet *Andra viktiga dokument* har tagits bort och ersatts med avsnittet *Stöd- och styrdokument*. I avsnittet görs hänvisningar till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, Socialstyrelsens handböcker och riktlinjer, riktlinjer inom Stockholms stad, program, strategier och handlingsplaner inom Stockholms stad samt överenskommelser och rutiner för samverkan.
- Avsnittet *Uppsökande arbete och tidiga insatser* har uppdaterats.
- Avsnittet *Utredning och vårdbehovsbedömning* har ersatts av avsnittet *Utredning och behovsbedömning* och texter om ärendets uppkomst, förhandsbedömning, vad en utredning, service eller bistånd är, beslut att inleda utredning, beslut att inte inleda utredning, utredning enligt SoL, insatser under utredningens gång, klient-/brukarmedverkan i utredning och planering av insatser, barnrättsperspektiv i utredningar av vuxna, kartläggning och bedömning har uppdaterats.

Texter om ansvarsfördelning gentemot andra kommuner och mellan stadsdelsnämnder, utredningsskyldighetens fördelning mellan kommuner och stadsdelsnämnder, anhörigperspektiv i utredningar av vuxna och kommunicering av utredning har lagts till.

- Avsnittet *Utreda unga vuxna 18-19 år med missbruksproblem* har tagits bort. Informationen återfinns istället i avsnittet *Unga vuxna med missbruk och beroende*.

Text om ombud har tagits bort.

- Information om beslut har fått ett eget avsnitt *Beslut* och texter om innehåll och utformning av beslut, rättelse och ändring av beslut, överklagan från den enskilde, verkställighet av beslut, ej verkställda beslut samt uppdrag och genomförandeplan har uppdaterats.

Text om avtal har lagts till.

Text om gemensam individuell plan har tagits bort. Information om SIP återfinns i avsnittet *Lagstiftning*.

- Avsnittet *Dokumentation och uppföljning* har delats upp i två olika avsnitt *Dokumentation* respektive *Uppföljning* och innehållet har uppdaterats.

Text om dokumentation för redovisning och uppföljning av verksamhet har tagits bort.

Text om manual för sociala system har lagts till.

- I avsnittet *Insatser* har texterna om insatser, utgångspunkt vid val av insatser, öppenvårdsinsatser, boendestöd, kontaktperson/kontaktfamilj, försöks- och träningslägenheter, placering i HVB och familjehem uppdaterats.

Texter om behandling i strukturerad öppenvård, case management, sysselsättning, Bostad först och placering på akutboende har lagts till.

- I avsnittet *Insatser i samverkan med hälso- och sjukvården* har texten uppdaterats.

- I avsnittet *Insatser i samverkan med Kriminalvården* har texten uppdaterats.

- Ett nytt avsnitt *Ställföreträdare* har lagts till och texter om god man och förvaltare har uppdaterats och lagts in i detta avsnitt.

- Texter om *Egna medelsförvaltning* och *Personligt ombud* har uppdaterats.

- I avsnittet *Yttranden* har texten uppdaterats.

- Avsnittet *Grupper med särskilda behov* har ersatts av avsnittet *Särskilda grupper inom målgruppen*. Texter om personer med samsjuklighetsproblematik, personer som lever i hemlöshet, unga vuxna med missbruk och beroende, kvinnor med missbruk och beroende, gravida med missbruk och beroende, brottsoffer samt personer med läkemedelsmissbruk har uppdaterats.

Texter om äldre med missbruk och beroende, avhoppare och sociala insatsgrupper (SIG) har lagts till.

Information om stöd till anhöriga har uppdaterats och återfinns i de uppdaterade riktlinjerna i ett eget avsnitt *Anhöriga*. I avsnittet

beskrivs stöd till anhöriga och anhörigperspektiv, anhöriga till personer med missbruk och beroende och barn som anhöriga.

Information om umgänge mellan barn och föräldrar har tagits bort. I avsnittet *Allmänna utgångspunkter* finns istället information om föräldrastöd och barnets rätt.

Information om spelberoende i detta avsnitt har tagits bort i och med lagändring på området.

- Avsnitten *Gallring*, *LOB* och *Budget- och skuldrådgivning* har lagts till.
- Avsnitt *Definitioner av missbruk, skadligt bruk och beroende* har lagts till i vilket socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens termer och definitioner av problematisk alkohol- och narkotikaanvändning framgår.
- Ett avsnitt med *Allmänna utgångspunkter* har lagts till, i vilket sammanhållen socialtjänst, vetenskap och beprövad erfarenhet/evidensbaserad praktik, brukarinflytande, delaktighet och tillgänglighet, motiverande samtal, återhämtningsperspektiv, våld i nära relationer, sex mot ersättning, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämställdhetsintegrering, HBTQI, barnets rätt, föräldrastöd och våldsbejakande extremism (VBE) beskrivs.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ och familjestöd. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet 2023-04-20.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är en av de stadsdelar som har haft representation i arbetsgruppen som ingått i arbetet med framtagandet av de reviderade riktlinjerna. Förvaltningen har under arbetets gång därmed löpande haft möjlighet att påverka innehållet och strukturen av det förslag som nu skickats på remiss.

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt lagts till. Utifrån ändringar i lagstiftning har även texter uppdaterats. Förvaltningen är av uppfattningen att det är högst aktuellt att revidera och uppdatera de nuvarande riktlinjerna vuxna med missbruks-/beroendeproblem och ställer sig positiv till förslaget.

Missbruk och beroende är ett komplext område och de som kommer i kontakt med socialtjänsten till följd av missbruksproblem utgör inte en homogen grupp. Detta ställer höga krav på kompetensen hos de socialsekreterare och chefer som har i uppdrag att stödja

personer inom målgruppen och deras anhöriga. Personer med missbruk och beroende kan vara i behov av stödinsatser på flera olika livsområden och aktuella för insatser inom flera verksamhetsområden vilket också ställer höga krav på samverkan och gemensamma målsättningar i arbetet. Den organisation och de lokala rutiner för teambaserade och familjeorienterade arbetssätt som används i förvaltningen stämmer väl överens med, och underlättar, detta. Riktlinjerna utgör ett viktigt styrdokument och används frekvent av både socialsekreterare och chefer i det dagliga arbetet. För att stärka rättssäkerheten och likställigheten över staden är det av stor vikt att riktlinjerna reviderats och att de uppdaterats utifrån gällande lagstiftning. Att de även upplevs ha en bättre struktur, lättare att hitta i och överlag upplevs mer användarvänlig är en stor fördel för de socialsekreterare och chefer som mest frekvent använder sig av dessa. Utöver detta vill förvaltningen även lyfta det positiva med att riktlinjerna tydliggör behov av stöd som finns för anhöriga, däribland barn, samt behovet av samverkan för personer med samsjuklighet.

Förvaltningen ställer sig sammanfattningsvis positiv till styrdokumentet riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem enligt det förslag som delgetts.

Jämställhetsanalys

En person med ett missbruk och beroende kan ha problem på flera livsområden, såsom exempelvis bostadslöshet, ekonomiska problem och fysisk och psykisk ohälsa. Kvinnor i missbruk löper även ökad risk för övergrepp genom fysiskt, psykiskt och sexuellt våld.

Det är viktigt att kvinnors särskilda utsatthet tas hänsyn till i handlägningsförfarandet och i de val av insatser som erbjuds kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik. Samtidigt är det också viktigt att utifrån ett könsperspektiv att systematiskt följa upp och analysera det arbete som utförs, för att förhindra att stereotypa föreställningar om målgruppen påverkar bemötandet, bedömningarna och de insatser som erbjuds målgruppen.

Förvaltning föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Karin Bülow
Stadsdelsdirektör

Hanna Jakhammer
Avdelningschef

Bilagor

1. Följebrev Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem,
2. Tjänsteutlåtande - Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem
3. Bilaga - Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Stadsdelsdirektör	2023-04-04
Hanna Jakhammer, Avdelningschef	2023-04-04